

**NASILJE U PORODICI U PRAKSI CENTRA JAVNE BEZBJEDNOSTI BANJA
LUKA**

**DOMESTIC VIOLENCE IN PRACTICE OF THE PUBLIC SECURITY CENTER
BANJA LUKA**

STRUČNI ČLANAK

Goran Guska MA*

Mr. sc. Goran Blagojević*

Sažetak:

Nasilje u porodici dobija zabrinjavajuće razmjere širom svijeta i predstavlja jedan od najizraženijih problema ugrožavanja prava čovjeka. Žrtve nasilja su najosjetljivije kategorije društva: djeca, žene i starija lica što predstavlja smetnju za normalan razvoj društvene zajednice. Iako kod jednog dijela autora postoji mišljenje da problem nasilja u porodici treba da se rješava unutar same porodice bez reakcije društva, naš rad je koncipiran upravo na društvenoj reakciji na ovu pojavu. Pokušali smo dati odgovor koje su to reakcije koje društvena zajednica može preduzeti da se ova pojava spriječi u najvećoj mogućoj mjeri. Tako smo najprije ispitali opšta pitanja koja su karakteristična za pojavu nasilja u porodici. Izvršili smo analizu važećih propisa u Republici Srpskoj koji regulišu ovu oblast. U vezi sa tim, izvršili smo istraživanje praktične primjene tih pravnih propisa i to na području opštine Banja Luka. Željeli smo da saznamo u kojoj mjeri je nasilje prisutno na ovom području te koji su najčešći oblici nasilja. Kao izvor smo koristili godišnje izvještaje Centra javne bezbjednosti Banja Luka i to u periodu između 2009. i 2013. godine kojom prilikom smo na neka pitanja u vezi sa karakteristikama izvršilaca i žrtava nasilja kao i uzrocima nasilja dobili konkretne odgovore. Ti odgovori su nam pomogli u donošenju zaključaka koji bi mogli biti od koristi radi boljeg razumijevanja i reakcije na problem nasilja u porodici.

Ključne riječi: *nasilje, porodica, žrtva, CJB Banja Luka.*

Abstract:

Domestic violence receives alarming proportions around the world and is one of the most dominant issues jeopardizing human rights. Victims of violence are most vulnerable categories of society: children, women and the elderly which constitute an obstacle to the normal development of the community. Although a portion of the authors there is the view that the problem of domestic violence should be resolved within the family

* Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka, Uprava za policijsko obrazovanje, MUP Republike Srpske, E-mail: goranguska@gmail.com

* Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka, Uprava za policijsko obrazovanje, MUP Republike Srpske, E-mail: blagojevicgoran@yahoo.com

without reaction of society, our work is conceived precisely to the social reaction to this phenomenon. We tried to answer which are the reactions that the community can take to prevent this phenomenon to the extent possible. Thus, we first examined the general issues that are characteristic for occurrence of domestic violence. We performed an analysis of existing regulations in the Republic of Sprska governing this area. In this regard, we have conducted research of practical application of such legislation in the area of Banja Luka. We wanted to find out the extent to which violence is present in this area and which are the most common forms of violence. As a source we used the annual report the Public Security Center Banja Luka, in the period between 2009 and 2013, during which we had some questions related to the characteristics of the perpetrators and victims of violence as well as the causes of violence got answered. These responses have helped us in reaching conclusions that could be useful for better understanding and responding to the problem of domestic violence.

Key words: *violence, family, sacrifice, PSC Banja Luka.*

1. POJAM NASILJA U PORODICI

Nasilje predstavlja jedan od pojmova kojeg je teorijsko-metodološki veoma teško odrediti zbog njegove rasprostranjenosti i prisustva u prirodi i društvenim naukama. Nasilje postaje simbol, sastavni dio životnog stila, filozofija mladih ljudi. Ono figurira i funkcionira kao sredstvo najrazovrsnijih oblika društvene moći, prvenstveno posmatrajući ga sa pozicije mas medija. Živimo u vremenu nasilja i nasilju vremena (Kokanović, 1999). Nasilje u porodici je skup ponašanja određenih lica koja upotrebom sile ili moći, zastrašivanjem ili manipulacijom nameću kontrolu nad drugim licima. Nasilje je svako ponašanje koje narušava fizički i psihički integritet lica. U kriminološkoj literaturi dominira gledište po kome nasilnički kriminalitet čine ona djela kod kojih se radi postizanja određenog cilja koristi napad na žrtvu ili se njime prijeti (Ignjatović, 2008).

Porodica je bio-psihosocijalna zajednica roditelja i njihove djece u kojoj treba da vladaju skladni i harmonični odnosi između svih njenih članova i ona je najvažniji faktor u razvoju ličnosti (Rot i Radonjić, 1996). Uslov da porodica bude funkcionalna jeste da postoji saradnja među svima, a cjelokupna porodična klima podrazumjeva niz faktora: ljubav, toplota, razumjevanje, vođstvo itd.

Djeci iz porodica u kojima postoji međusobno povjerenje, ljubav, drugarski odnosi, i između roditelja samih i između roditelja i djece, vjerovatnije je da će biti ljudi sa pozitivnim osobinama, nezavisne osobe, sigurniji u sebe, uravnoteženiji nego djeca iz porodica u kojima su česti sukobi i razmirice i u kojim nema dovoljno pažnje prema djetetu (Rot, 1972).

O pojmu nasilja su napisane nove definicije. Generalno, zajednička crta polazišta u definisanju pojma nasilja jeste da se ono dešava u ljudskoj interakciji na mikro i makro planu, primjenom moći ili različite sile ugrožavajući ukupan integritet ličnosti ili grupe (fizički, psihički, socijalni, kulturni, nacionalni, politički, egzistencijalni, teritorijalni). U Sociološkom leksikonu, nasilje se određuje kao „upotreba fizičke sile da bi se iznudilo određeno ponašanje ljudi“ (Lukić, Pečuljić 1982).

Ustvare, pod nasiljem u porodici se podrazumjevaju različiti akti, postupci i ponašanja pojedinca, grupa, društvenih institucija, organizacija ili društava, u odnosu

prema ljudima, u koju uključuju primjenu fizičke, psihičke ili neke druge sile i kojima se ugrožava fizički, psihički ili socijalni interitet i izazivaju različita fizička ili psihička oštećenja ili druge nepovoljne posljedice (Milosavljević, 1998).

Nasilnici obično nalaze izgovor za nasilne radnje bez obzira šta žrtva činila ili ne činila. Porodično nasilje nastaje između članova porodice u slučaju kada jedno lice ostvaruje nadmoć i kontrolu nad drugim koristeći fizičke ili emotivne prisile. Onaj ko ima moć (fizičku, ekonomsku, političku, statusnu) ima potpunu slobodu da bira hoće li upotrebiti nasilje (Ostojić, 2008). Odnos društva se, istorijski gledano, mijenjao prema toj pojavi, od prihvatanja nasilja kao standarda ponašanja do prepoznavanja imenovanja problema, ali bez odgovarajućeg sankcionisanja.

Savremeno, civilizovano društvo, svaki oblik nasilja unutar porodice smatra neprihvatljivim ponašanjem, te mijenja odnos prema toj pojavi i pridaje joj drugo značenje. Povećava se spoznaja pojedinca i zajednice o prisutnosti te pojave u društvu. Prepoznavanje, pravovremeno reagovanje te, ono što je najvrednije sprečavanje nasilja u porodici, trebalo bi biti cilj svake društveno organozovane aktivnosti o borbi protiv nasilja u porodici. Da bi se pojam nasilja kompletnije mogao tumačiti i razumjeti neophodno ga je posmatrati u uskoj vezi sa njemu sporednim pojmovima moći, kao što su agresija, terorizam i grubo ponašanje.

U smislu “Zakona o zaštiti nasilja u porodici Republike Srpske“, porodicu čine:

- Supružnici u bračnoj ili vanbračnoj zajednici,
- Njihova djeca (zajednička ili iz ranijih zajednica),
- Bivši bračni ili vanbračni supružnici i njihova djeca,
- Usvojilac i usvojenik,
- Staralac ili štitićenik, kao i druga lica koja sada žive ili su ranije živjeli u porodičnoj zajednici,
- Roditelji sadašnjih i bivših supružnika,
- Očuh i maćeha.

Porodični zakon Republike Srpske porodicu definiše kao životnu zajednicu roditelja i djece i drugih srodnika. U smislu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, nasilje u porodici je bilo koje djelo koje nanosi fizičku, psihičku i seksualnu patnju ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje takvim djelima ili propuštanje činjenja dužne pažnje, koja ozbiljno sputava članove porodice da uživaju u svojim pravima i slobodama na principu ravnopravnosti polova, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života (Službeni Glasnik RS, 2002: broj 54). Porodica je osnova uzrasta i iskustva, ispunjenja ili neuspjeha ali i osnova bolesti i zdravlja (Ackerman, 1987).

2. VRSTE NASILJA U PORODICI

Postoje različiti oblici nasilja koji se iz različitih razloga prikazuju odvojeno, mada se unutar porodice isprepliću i utiču na svakog člana porodice. Nasilje u porodici je u suštini korijen niza devijantnih pojava. Generalno posmatrano do nasilja dovodi emocionalno zlostavljanje, tretiranje partnera kao sluge, zloupotreba djece u partnerskim odnosima, prinuda i prijetnja, upotreba sile i sl.

Nasilje u porodici je najčešće prouzrokovano od strane muškaraca i ono se najčešće manifestuje na slijedeći način (Šeparović, 1998):

Fizičko nasilje koje uključuje: guranje, šamaranje, premlaćivanje, čupanje kose, udaranje rukama, nogama, i raznim predmetima, nanošenje povreda različitim vrstama oružja i raznim predmetima. Fizičko nasilje obuhvata širok dijapazon pojmova, ali im je zajednički pokazatelj napad na fizički integritet žrtve, odnosno žrtava. Tragovi nasilja su modrice, ožiljci, opekotine, krvarenja (unutrašnja i vanjska), prelomi kostiju i ostale fizičke povrede.

Psihičko nasilje se odnosi na oblike postavljanja sa ciljem prezentovanja moći i kontrole nad žrtvom kroz razne zabrane, ponižavanja, podcjenjivanja, ismijavanja u javnosti, izolaciju, prijetnje, uvrede, ucjene, obezvrjeđivanje, kontrolu kretanja, ograničavanje socijalnih komunikacija, pretjeranu ljubomoru i dr. Tragovi nasilja nisu vidljivi kao kod fizičkog nasilja, ali su zato posljedice dalekosežne, i dovode do razaranja strukture ličnosti. Žrtva se povremeno povlači u sebe, gubi osjećaj vlastite vrijednosti, postaje aktivno tupa, pada u depresiju. U težim slučajevima javljaju se suicidalne ideje, a mogući su i pokušaji suicida.

Grupno zanemarivanje uglavnom provode roditelji ili staratelji djece (namjerno ili nenamjerno usljed određene psihičke ili mentalne smetnje, izuzetno loših uslova života, i sl). Tu su i roditelji negativnog društvenog ponašanja kao i roditelji koji zanemaruju roditeljske dužnosti i obaveze. U takvim situacijama dijete ne dobija pozitivnu emotivnu podršku i stimulaciju, ono je najčešće rezultat roditeljske nebrige i neispunjavanja roditeljske funkcije.

Seksualno nasilje se odnosi na seksualno uznemiravanje i silovanje, odnosno primoravanju na seksualni odnos bez pristanka žrtve na radnom mjestu, u školi, na fakultetu, na ulici i u porodici. Žrtve prisiljavaju na učešće u seksualnim aktivnostima, na bludne radnje koje im ne odgovaraju i koje su za njih ponižavajuće.

Socijalno nasilje predstavlja izolaciju i kontrolu nad društvenim životom. Ovaj vid nasilja se ogleda u ograničavanju komunikacije sa prijateljima, rodbinom ili nekim drugim licima koji pripadaju užem krugu porodice. Zlostavljanje na ovaj način dovodi do frustracije zbog nemogućnosti druženja sa željenom osobom.

Ekonomsko nasilje uključuje uskraćivanje i oduzimanje finansijskih sredstava, zabrane bračnom partneru da radi, neplaćanja alimentacije ili izdržavanja, drugi oblik ostavljanja bračnog partnera ili člana porodice bez sredstava za život.

Nasilje može biti aktivno i pasivno. Aktivno nasilje uključuje zlostavljanje u fizičkom, psihičkom ili seksualnom smislu, u kojem je prepoznatljiva, vidljiva agresija direktno upućena prema članu ili članovima porodice. Pasivno nasilje se manifestuje kao zanemarivanje lica i njihovih potreba, zdravlja, prehrane, materijalnih potreba i drugo. Postoje različiti tipovi nasilja unutar porodice:

- Nasilje odraslih međusobno (nasilje supružnika, bračno nasilje);
- Nasilje nad djecom;
- Nasilje nad roditeljima;
- Nasilje nad braćom i sestrama;
- Nasilje nad drugim članovima porodice.

Bračno nasilje najčešći je oblik nasilja u kome su najčešće žrtve žene. Muškarci su obično naučeni da budu ljuti, agresivni pa čak i nasilni. Žene su uglavnom u socijalnom smislu, naučene na suprotan način reagovanja. Njihova se ljutnja često doživljava kao nešto nepotrebno, neprihvatljivo i histerično.¹³ Fizičko nasilje žena je teško provodljivo zbog razlike u tjelesnim karakteristikama i fizičkoj snazi. Ako žena fizički zlostavlja djecu,

tada tjelesno posljedice mogu biti jednako teške kao i kada muškarac upotrebljava silu (Šeparović, 1998).

Narkomani su vrlo često zlostavljači u porodici. Zlostavljanje u tim slučajevima može biti počinjeno pod uticajem droge ili s ciljem nabavljanja sredstava ili narkotika.

3. DINAMIKA NASILJA U PORODICI

Nasilje u porodici s vremenom eskalira, te dobija na učestalosti i brutalnosti. Nasilje rijetko započinje udarcima. Uglavnom počinje manjim bezazlenim napadima, uvredama, naguravanjem. Nekonrolisano oslobađanje akumulatorne napetosti dovodi do nasilnog čina.

Fizičkom zlostavljanju prethodi vrijeđanje, razbijanje i bacanje predmeta. Pojedini čin nasilja nad ženom nije slučajan i izolovani događaj gubitka kontrole. Sasvim suprotno, to je dio složenog modela ponašanja u kojem je nasilje sastavni dio dinamike odnosa (Tomić, 2005).

I Etapa: Odnosi među partnerima su napeti, neizbježno dolazi do manjih incidenata, žrtva pokušava da smanji situaciju i smanji napetost.

II Etapa: Raste napetost među partnerima, partner zlostavljač pojačava kontrolu žrtve nasilnim ispadima, dok se žrtva zbog straha povlači.

III Etapa: Partner zlostavljač pokazuje kajanje, opravdava svoje nasilničko ponašanje, te ga minimizira, često daje obećanje da se nasilje neće ponoviti.

IV Etapa: Odnos među partnerima prividno je dobar, žrtva prihvata isprike zlostavljača, dok on negira nasilje. To je period malog zatišja, ali će se nasilje ponoviti.

4. ANALITIČKI PRIKAZ KRIVIČNIH DJELA NASILJE U PORODICI NA PODRUČJU KOJE POKRIVA CENTAR JAVNE BEZBJEDNOSTI BANJA LUKA ZA PERIOD OD 2009. GODINE DO 2013. GODINE

U ovom dijelu rada ćemo dati statistički prikaz broja krivičnih djela nasilje u porodici na području koje pokriva Centar javne bezbjednosti Banja Luka. Ovaj centar predstavlja reprezentativni primjer a problematika koja se tiče nadležnosti ovog centra obuhvata ukupno trećinu ukupne problematike entiteta Republika Srpska. Period koji je obuhvaćen istraživanjem je onaj od 2009. do 2013. godine. U toku 2009. godine na navedenom području izvršeno je 250 krivičnih djela nasilje u porodici što je pad u odnosu na prethodnu godinu (u toku 2008. godine izvršeno je 373 krivična djela nasilje u porodici) za 33,33%. U toku 2010. godine izvršeno je 256 krivičnih djela nasilje u porodici što je za 2,4% više u odnosu na prethodnu godinu. U toku 2011. godine izvršeno je 219 krivičnih djela nasilje u porodici što predstavlja smanjenje broja ovih djela u odnosu na prethodnu godinu za 14,5%. U toku 2012. godine izvršeno je 267 krivičnih djela nasilje u porodici što je za 21,9% više nego u toku 2011. godine. U toku 2013. godine primjeti se nagli porast broja krivičnih djela nasilje u porodici. Naime izvršeno je 453 krivična djela nasilje u porodici što je za 70% više u odnosu na 2012. godinu.

4.1. Karakteristike izvršilaca krivičnog djela nasilje u porodici na području koje pokriva CJB Banja Luka za posmatrani period

U ovom dijelu rada ćemo statistički obraditi karakteristike izvršilaca krivičnog djela nasilje u porodici na području CJB Banja Luka, za period od 2009. do 2013. godine i to u odnosu na pol i starosnu dob. U posmatranom periodu kao najčešći izvršioци krivičnog djela nasilje u porodici javljaju se izvršioци muškog pola dok su izvršioци ženskog pola rjeđe zastupljeni. U toku 2009. godine izvršioци ovog krivičnog djela su muškarci u 239 slučajeva a žene se pojavljuju u 11 slučajeva. Naredna godina prati sličan trend sa 250 muških i 6 ženskih izvršilaca. U toku 2011. godine broj izvršilaca muškog pola iznosi 214, a ženskog pola 5, a naredne godine je taj odnos 251 na prema 16 u korist izvršilaca muškog pola. Godine 2013., odnos muških izvršilaca naspram ženskih je 429 na prema 24. Iz navedenih podataka možemo da vidimo da u ukupnom broju izvršenih krivičnih djela nasilje u porodici izvršioци muškog pola participiraju u procentu od 95,7%, dok izvršioци suprotnog pola participiraju sa procentom od 4,2%. Ovakav podatak je i logičan, jer je za očekivati da se muškarci pojavljuju češće kao izvršioци ovog djela jer u prilog tome ide i prirodni aspekt (misli se na jaču fizičku konstituciju). Kada su u pitanju pojedinačne godine u posmatranom periodu vidi se da se procenat participiranja polova u izvršenju ovog krivičnog djela neznatno mijenjao .

U pogledu starosne strukture kao izvršioци krivičnog djela nasilje u porodici na području CJB Banja Luka, najčešće se pojavljuju izvršioци starosti između 30 i 50 godina i to u 694 slučaja, a zatim slijede izvršioци starosti između 18 i 30 godina u 317 slučajeva, i preko 50 godina starosti u 415 slučajeva. Djeca do 14 godina ne participiraju kao izvršioци ovog krivičnog djela u posmatranom periodu na području CJB Banja Luka, dok se izvršioци ovog krivičnog djela u uzrastu između 14 i 18 godina javljaju 19 puta. Jasno je da izvršioци, starosne grupe izvršilaca od 30 do 50 godina starosti, participiraju kao najčešći izvršioци ovog krivičnog djela i to u procentu od 48%.

Kad se govori o nasilju u porodici i povezanosti sa nivoom obrazovanja uglavnom se pretpostavlja da su lica sa nižim obrazovnim nivoom sklonija nasilnom ponašanju. I ovo istraživanje je pokazalo da su u najvećem broju slučajeva lica sa srednjom stručnom spremom, tj. u 50% slučajeva nasilnici u porodici, ali i da je u 13 % slučajeva nasilje zastupljeno među licima sa visokom stručnom spremom. Lica sa završenom osnovnom školom kao nasilnici participiraju sa 35%, dok se izvršioци bez osnovnog obrazovanja javljaju sa udjelom od 2%. Dakle, ovaj rezultat govori da su izvršioци krivičnih djela nasilja u porodici većinom pismeni, obrazovani sa srednjim i visokim stepenom obrazovanja, međutim tamna brojka ovih krivičnih djela krije pravi rezultat u pogledu ovih mjerila.

Posmatrano po stambenom statusu počinioca krivičnog djela nasilja u porodici ne može se reći da su nasilju u porodici skona lica sa neriješenim stambenim pitanjem. Prema podacima najveći broj počinioca nasilja su lica sa riješenim stambenim pitanjem. U 70,0 % slučajeva, to su lica koja imaju svoju kuću, u 23,9 % slučajeva imaju stan, dok u 6,0 % se radi o licima koja nemaju riješeno stambeno pitanje

4.2. Karakteristike žrtava krivičnog djela nasilje u porodici – odnos žrtva - izvršilac

U ovom dijelu rada ćemo govoriti o žrtvama krivičnog djela nasilje u porodici na području CJB Banja Luka za posmatrani period. Kada govorimo o karakteristikama žrtava ovog krivičnog djela tada mislimo na njihov porodični status pa se tako supruga kao žrtva pojavljuje u 37 % slučajeva gledano za ukupan petogodišnji period. Bivša supruga učestvuje u procentu od 8 %, vanbračna supruga u procentu od 8 %. Žrtva djeteta, te majka kao žrtva, se pojavljuju u procentima po 10 % dok se otac kao žrtva pojavljuje u 11 % slučajeva. Suprug kao žrtva je zastupljen u 5 % slučajeva a braća i setre u 7 %. U ostalim kategorijama porodičnog statusa žrtve su zastupljene u 5 %.

4.3. Uzroci i vrste nasilja u porodici

Uzroci nasilja u porodici mogu biti različiti. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske se bavi motivima izvršenja svakog krivičnog djela ali samo u operativnom dijelu istrage, pa se zbog toga za izradu ovog dijela rada koristimo statističkim pokazateljima kojima raspolaže Centar za socijalni rada Banja Luka. U narednom tekstu obradićemo najčešće uzroke nasilja u porodici na području grada Banja Luka. Evidentirano je da se kao najčešći uzrok nasilja u porodici javljaju poremećeni bračni i porodični odnosi i to sa učešćem u prosjeku 46%. Kao značajan uzrok nasilja u porodici javlja se i alkohol sa učešćem u prosjeku 29%. Značajno učešće kao uzrok imaju i problemi mentalnog zdravlja i neriješeni imovinsko pravni odnosi sa učešćem u prosjeku 9%. Narkomanija kao uzrok nasilja u porodici participira sa učešćem u prosjeku od 2%, mentalna neobezbjeđenost 3% i ostali uzroci 5%.

Fizičko nasilje kao vrsta nasilja u porodici se javlja u 13 % slučajeva, psihičko u 30 % a kombinovano u 44 %. One vrste nasilja koje nisu u ovoj kategoriji (ekonomsko i drugo) pojavljuju se u 13 % slučajeva.

4.4. Prijavljivanje nasilja u porodici

Podaci pokazuju da je u 46,1 % slučajeva prijavu nasilja u porodici izvršila supruga kao žrtva nasilja dok su u 19,2 % slučajeva prijavu nasilja izvršili roditelji. Djeca kao prijavitelji ovih krivičnih djela se pojavljuju u 15,7 % slučajeva, komšije u 9,9 % dok su ostali prijavitelji prisutni u 9,1 % . Važna je činjenica da porodično nasilje ne prijavljuju samo članovi uže porodice. Prijava nasilja počinje da izlazi iz okvira porodice jer sve češće nasilje prijavljuju predstavnici lokalne zajednice, razna udruženja građana, NVO škole, bolnice i građani (anonimna dojava), što pokazuje učešće raznih resursa na nivou lokalne zajednice. Nasilje u porodici više se ne može okarakterisati motom „Njihov problem dalje od mene i ne tiče se mene“. Međutim, najveći broj ovih krivičnih djela se odigrava iza zatvorenih vrata porodičnih domova pa često samo članovi porodice mogu takvo djelo i da prijave.

5. ZAKLJUČAK

U posmatranom periodu kao najčešći izvršiocu krivičnog djela nasilje u porodici javljaju se izvršiocu muškog pola dok su izvršiocu ženskog pola rjeđe zastupljeni. U ukupnom broju izvršenih krivičnih djela nasilje u porodici izvršiocu muškog pola participiraju u procentu od 95,7%, dok izvršiocu suprotnog pola participiraju sa procentom od 4,2%. Ovakav podatak je i logičan, jer je za očekivati da se muškarci pojavljuju češće kao izvršiocu ovog djela jer u prilog tome ide i prirodni aspekt (misli se na jaču fizičku konstituciju). Kada su u pitanju pojedinačne godine u posmatranom periodu vidi se da se procenat participiranja polova u izvršenju ovog krivičnog djela neznatno mijenjao. Kao izvršiocu krivičnog djela nasilje u porodici, na području CJB Banja Luka, najčešće se pojavljuju izvršiocu starosti između 30 i 50 godina, a zatim slijede izvršiocu starosti između 18 i 30 godina i preko 50 godina starosti. Djeca do 14 godina ne participiraju kao izvršiocu ovog krivičnog djela u posmatranom periodu na području CJB Banja Luka. Ovi pokazatelji upućuju na zaključak da se problem javlja upravo kod uzrasta koji je najviše radno i životno aktivan. Kad se govori o nasilju u porodici i povezanosti sa nivoom obrazovanja uglavnom se pretpostavlja da su lica sa nižim obrazovnim nivoom sklonija nasilnom ponašanju. I ovo istraživanje je pokazalo da su u najvećem broju slučajeva lica sa srednjom stručnom spremom, tj. u 50% slučajeva nasilnici u porodici, ali i da je u 13 % slučajeva nasilje zastupljeno među licima sa visokom stručnom spremom. Lica sa završenom osnovnom školom kao nasilnici participiraju sa 35%, dok se izvršiocu bez osnovnog obrazovanja javljaju sa udjelom od 2%. Zaključak je da viši stepen obrazovanja izvršilaca ne daje garancije da se obrazovana osoba neće pojaviti kao izvršilac ovakvih prestupa. Posmatrano po stambenom statusu počinioca nasilja u porodici, ne može se reći da su nasilju u porodici sklona lica sa neriješenim stambenim pitanjem. Prema podacima najveći broj počinioca nasilja su lica sa riješenim stambenim pitanjem. U 70,0 % slučajeva, to su lica koja imaju svoju kuću, u 23,9 % slučajeva imaju stan, dok u 6,0 % se radi o licima koja nemaju riješeno stambeno pitanje.

Kao najčešći uzrok nasilja u porodici javljaju se poremećeni bračni i porodični odnosi i to sa učešćem od, u prosjeku 46%. Kao značajan uzrok nasilja u porodici javlja se i alkohol sa učešćem u prosjeku 29%. Značajno učešće kao uzrok imaju i problemi mentalnog zdravlja i neriješeni imovinsko pravni odnosi sa učešćem u prosjeku 9%. Narkomanija kao uzrok nasilja u porodici participira sa učešćem u prosjeku od 2%, mentalna neobezbjeđenost 3% i ostali uzroci 5%. Porodični odnosi su skoro polovina uzroka nasilja u porodici a problemi u odnosima zahtijevaju kompleksniji pristup učešća društvene zajednice u njegovom rješavanju. Ono što je zabrinjavajuće je visok procenat problema sa alkoholom kao uzrokom nasilja u porodici. Smanjiti ovu negativnu pojavu bi značilo u dobroj mjeri smanjiti i problem nasilja u porodici. Jasno je da se kombinovano nasilje najčešće javlja i to u prosjeku u 36,4% slučajeva. Istovremeno, psihičko i fizičko nasilje participiraju sa približno jednakim učešćem i ovdje možemo govoriti o trendu da su ove vrste primarne u odnosu na neke druge oblike nasilja kao što su ekonomsko, seksualno i drugo.

Važna je činjenica da porodično nasilje prijavljuju najčešće samo članovi uže porodice gdje se supruga pojavljuje u gotovo polovini slučajeva. Ohrabruje podatak da 19 % prijavitelja nisu članovi uže porodice iz čega je jasno da je interes drugih da učestvuju u rješavanju problema nasilja u porodici. Prijava nasilja počinje da izlazi iz okvira porodice jer sve češće nasilje prijavljuju predstavnici lokalne zajednice, razna udruženja građana, NVO

škole, bolnice i građani (anonimna dojava), što pokazuje učešće raznih resursa na nivou lokalne zajednice. Nasilje u porodici više se ne može okarakterisati motom „Njihov problem dalje od mene i ne tiče se mene“.

Na rasvjetljavanju i dokazivanju krivičnog djela nasilje u porodici koriste se različite dokazne mjere i radnje. Logično je da je, s obzirom na specifičnost ovog krivičnog djela, najčešće korištena mjera saslušavanje svjedoka te da je to i nakorišteniji dokaz u krivičnom i prekršajnom postupku. Ovo specifično krivično djelo vrlo često ne crpi nikakve materijalne dokaze osim izjava svedoka tako da izjava ostaje najvažniji materijalni dokaz. Javni tužioci i sudije navode kao osnovni problem kolebanje, odnosno nesaradnju oštećenog, ali i lica koja se pojavljuju kao svjedoci, a kao lica koja su bliska okrivljenom koriste se pravom da uskrate iskaz kod svjedočenja.

U posmatranom periodu podneseno je 1445 izvještaja nadležnom tužilaštvu zbog postojanja osovane sumnje da je izvršeno krivično djela nasilje u porodici. Na osnovu tih izvještaja nadležno tužilaštvo je podiglo 1339 optužnica u posmatranom periodu. Najviše optužnica podignuto je 2013. godine i to 401, a najmanje 2011. godine, 215 optužnica. Na osnovu navedenih optužnica pred nadležnim sudovima izrečeno je ukupno 244 zatvorske presude, 796 uslone i 194 oslobađajuće presude. U 105 slučajeva došlo je do obustave postupka. Iz navedenih podataka je vidljivo da je visok procenat procesuiranih slučajeva u odnosu prijava – presuda, što ukazuje na veliki stepen interesa prijavitelja da njegov problem bude institucionalno riješen. Zbog takve činjenice sve raspoložive državne institucije moraju još agresivnije i odlučnije da se stave u odbranu od ove negativne pojave. Cilj bi trebao biti da problem nasilja u porodici rješavaju institucije društva sa svojim raspoloživim mehanizmima te da ono pod takvim pritiskom u odnosu na izvršioca bude svedeno na najmanju moguću mjeru. Doprinos žrtve nasilja u njegovom suzbijanju se ogleda upravo u odlučnosti žrtve da uz pomoć raspoloživih društvenih institucija ovu pojavu učini vidljivom te da žrtva uživa tretman zaštite.

LITERATURA:

1. Ackerman N.W. Psihodinamika porodičnog života, Pobjeda, Titograd, 1987.
2. Ignjatović Đ. Kriminologija, Dosije, Beograd, 2008.
3. Kokanović D. Kultura i umjetnost, Akademija umjetnosti Novi Sad, 1999.
4. Lukić R. i Pečuljić M. Sociološki leksikon, Savremena administracija, Novi Sad, 1982.
5. Milosavljević M. Nasilje nad decom, FPN, Beograd, 1998.
6. Ostojić E. Drugi pogled- ne živjeti sa nasiljem, Medica, Zenica, 2008.
7. Porodični zakon Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske br, 54702.
8. Rot N. I Radonjić S. Psihologija ,Zavod za udžbenike, 1996.
9. Rot N. Psihologija, Savremena administracija, Novi Sad, 1972.
10. Šeparović Z. Viktimologija- studije o žrtvama, Informator, 1998.
11. Tomić R. Prisutnost zlostavljanja među djecom, Tuzla, 2005.
12. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Službeni glasnik Republike Srpske br. 118/05